

Čoahkkáigeassu

Guorahallen iežan pro gradu-dutkamušas, makkár riehtačállinfeailaid studeanttat dahke nomeniid konsonántaguovddážiin, man ollu sii dahke daid ja makkár čilgehusat feailaide ledje gávdnamis. Dutken beare boastut čállojuvnon nomeniid. Dutkanmateriálan leat davvisámegiela eatnigiela studeantaiskosat jagiin 1995–2003. Studeantaiskosat leat 45 ja dain leat oktiibuot 19532 sáni.

Dutkamuša teorehtalaš duogážin geavahin feilaanalysa, kontrastiiva analysa ja gaskagiela teorijja. Dáid teoriijaid geavahit dábálaččat vierrogielat oahppiid giela dutkamii, muhtin muddui maiddá eatnigiela giela dutkamii. Dáid teoriijaid vuođul lean kategoriseren, rehkenastán ja čielggadan sivaidda feailaide. Lean govvidan studeanttaid feailaid ovdamearkkaid bokte seammás go lean čilgen daid. Lean geavahan dutkamušas sihke kvalitatiivvalaš ja kvantitatiivvalaš dutkanmetodoaid.

Studeanttat dahke nomeniid konsonántaguovddážiin 308 feaila, mat juohkásit 152 dássemolsašuddanfeilii (49 %), 103 grafemafeilii (34 %) ja 53 hábmenfeilii (17 %). Dássemolsašuddanfeillain studeanttat feilejedje eanemusat h-álgosaš konsonántačohkiin ja klusiila- ja affrikáhtagemináhtain, goappešagain 46 geardde (30 %). Preaspirašuvnnalaš konsonántačohkit dagahedje studeanttaide 30 feaila (20 %). Dáid konsonántaguovddážiid riehtačállimis studeantta jietnadeami ávkášuhttin lei váttis dehe studeantta suopmana dihte veadjemeahtun. Dássemolsašuddanfeailaid čilgii 73 geardde (48 %) ovttagardánahttin, go studeanta čálii nomena konsonántaguovddáža oahppáseamos ja dábáleamos dássái. Studeanttat dahke stuorimus oasi dássemolsašuddanfeillain bárrastávvalnomeniin, maid sii čálle nomena vuođđohámis oahpisin šaddan gievrras dássái. 38 geardde (25 %) studeanttas lei nomena konsonántaguovddáža čállimis boasttohypotesa, man vuođul son čálii konsonántaguovddáža boastto dássái ja dagai boasttoanalysa.

Studeanttat dahke 103 grafemafeaila. Grafemafeailaide gulle dakkár feillat, main studeanttat feilejedje nomena konsonántaguovddáža olggosbuktojumis, čállimis. Studeanta dagai grafemafeailaid danne go ii hálldašan girjegielat čállinjuolggadusaid. Grafemafeailaid čilge 61 geardde (59 %) boasttoanalysa. Studeanttat čálle konsonántaguovddážiid boasttokonsonántta dehe čálle konsonántaguovddáža boasttoguhkkodahkii.

Studeanttat dahke 53 hábmenfeaila, maid sii dahke eanemusat bárrastávval- ja kontrakšuvdnanomeniin. Studeanttat hábmejedje nomeniidda dákkár hámiid, mat sániin eai oba leatge. Eanemusat studeanttat feilejedje preaspirašuvnnakeahkes konsonántačohkiin, 20 geardde (38 %) ja i, l, v-álgosaš konsonántačohkiin, 13 geardde (25 %). Hábmenfeailaid čilgii eanemusat ovttagardánahttin, 20 geardde (38 %), ja boasttoanalogiija 19 geardde (36 %).

Tiivistelmä

Tutkin pro gradu-tutkielmassani, millaisia kirjoitusvirheitä ylioppilaskokelaat tekevät nominien konsonanttikeskuksissa, kuinka paljon he tekevät virheitä ja minkälaisia syitä virheisiin löytyy. Olen tutkinut pelkästään väärin kirjoitettuja nomineja. Tutkimusaineistona ovat pohjoissaamenkielen äidinkielen ylioppilaskokeet vuosilta 1995–2003. Ylioppilaskokeita on yhteensä 45 ja niiden yhteenlaskettu sanemäärä on 19532 sanaa.

Tutkimuksen teoreettisena lähtökohtana on virheanalyysi, kontrasttiivinen analyysi ja välikielen tutkimus. Näitä teorioita käytetään tavallisesti vieraskielisten oppilaiden kielten tutkimiseen, jonkin verran myös äidinkielisten kielten tutkimiseen. Näitä teorioiden avulla olen luokitellut ja laskenut virheet sekä selittänyt niihin johtaneet syyt. Olen kuvaillut kokelaiden tekemät virheet esimerkein samalla selittäen ne. Olen käyttänyt tutkielmassani sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista tutkimusmetodia.

Kokelaat tekivät nominien konsonanttikeskuksissa 308 virhettä, joista 152 virhettä (49 %) astevaihtelussa, 103 virhettä (34 %) oikeinkirjoittamisessa ja 53 virhettä (17 %) nominien muodostamisessa. Astevaihteluvirheitä kokelaat tekivät eniten h-alkuisissa konsonanttiyhtymissä ja klusiili- ja affrikaattageminaatoissa, molemmissa 46 virhettä (30 %). Preaspiraatiolisissa konsonanttiyhtymissä kokelaat tekivät 30 virhettä (20 %). Näiden konsonanttikeskusten oikeinkirjoittamisen apuna kokelaat eivät voineet käyttää ääntämistään, joka oli joko vaikeaa tai kokelaan murteen takia mahdotonta. Astevaihteluvirheitä selitti 73 kertaa (48 %) yleistäminen, kun kokelas kirjoitti nominin konsonanttikeskuksen tutuimpaan ja tavallisimpaan asteeseen. Kokelaat tekivät suurimman osan virheistään parillistavuisissa nomineissa, jotka he kirjoittivat nominin perusmuodosta tuttuun vahvaan asteeseen. 38 kertaa (25 %) kokelas teki nominin konsonanttikeskuksen kirjoittamisessa analyysivirheen, jonka perusteella kokelas kirjoitti konsonanttikeskuksen väärään asteeseen.

Kokelaat tekivät 103 oikeinkirjoitusvirhettä, jossa kokelas epäonnistui sanan kirjallisen muodon tuottamisessa. Kokelaat eivät hallinneet kirjakielen oikeinkirjoitussääntöjä. Oikeinkirjoitusvirheitä selittivät eniten analyysivirheet, joita kokelaat tekivät 61 kertaa (59 %). Kokelaat kirjoittivat konsonanttikeskukseen väärän konsonantin tai kirjoittivat konsonanttikeskuksen väärään pituuteen.

Opiskelijat tekivät 53 muodostusvirhettä konsonanttikeskuksissa ja eniten he tekivät virheitä paritontavuisissa ja supistumavartaloisissa nomineissa. Kokelaat tekivät muodostusvirheitä eniten konsonanttiyhtymissä, joissa ei kuulunut äännettäessä preaspiraatiota, 20 virhettä (38 %), ja i, l, v-alkuisissa konsonanttiyhtymissä, 13 virhettä (25 %). Muodostusvirheitä selitti eniten yleistäminen, 20 kertaa (38 %), ja analogia, 19 kertaa (36 %).